

چهل حدیث از امام علی سلام الله علیه

۱. توبه بعد از گناه

الإمام علی(ع) : **إِنْ قَارَفْتَ سَيِّئَةً فَعَجِّلْ مَحْوَهَا بِالتَّوْبَةِ.**

امام علی(ع) : اگر به گناهی آلوده شدی، بی درنگ آن را به توبه بشوی.

تحف العقول: ص ۸۱، حکمت نامه جوان، ص: ۱۴۶

۲. اشتغال به عیب خود

الإمام علی(ع) : **مَنْ أَبْصَرَ عَيْبَ نَفْسِهِ شُغِلَ عَنْ عَيْبِ غَيْرِهِ.**

امام علی(ع) : هر که عیب خود را ببیند، از پرداختن به عیب دیگران، باز می ماند.

تحف العقول: ۸۸، میزان الحکمه، ج ۸، ص: ۳۲۲.

۳. ناامید نکردن گناهکار

الإمام علی(ع) : **لَا تُؤْيِسْ مُذْنِبًا، فَكَمْ مِنْ عَاكِفٍ عَلَى ذَنْبِهِ خُتِمَ لَهُ بِخَيْرٍ.**

امام علی(ع) : هیچ گنهکاری را ناامید مکن. چه بسیار گناه آلوده ای که عاقبتی نیکو یافته است.

بحار الأنوار: ۷۷ / ۲۳۹ / ۱، میزان الحکمه، ج ۹، ص: ۵۷۵.

۴. پرهیز از نیرنگ

الإمام علی(ع) : **إِيَّاكَ وَالْخَدِيعَةَ فَإِنَّهَا مِنْ خُلُقِ اللَّئَامِ.**

امام علی(ع) : از نیرنگ پرهیز، که خوی فرومایگان است.

تحف العقول: ص ۹۸.

۵. عزت مؤمن در گرو...

الإمام علی(ع) : **عِزُّ الْمُؤْمِنِ غِنَاهُ عَنِ النَّاسِ.**

امام علی(ع) : عزت مؤمن، بی نیازی او از مردم است.

تحف العقول: ص ۸۸، دانش نامه امام حسین(ع) بر پایه قرآن و حدیث، ج ۲، ص: ۴۰۸

۶. میانه روی اقتصادی

الإمام عليّ(ع) : ما عال امرؤ اقتصد.

امام علی(ع) : مرد میانه رو، درویش نشود.

الخصال: ۱۰ / ۶۲۰، میزان الحکمه، ج ۸، ص: ۳۴۷.

۷. جلب روزی با صدقه

الإمام عليّ(ع) : استنزلوا الرزق بالصدقة.

امام علی(ع) : روزی را با صدقه دادن، درخواست کنید.

نهج البلاغه: الحکمة ۱۳۷، میزان الحکمه، ج ۴، ص: ۴۴۳.

۸. اندازه نگه داشتن در دوستی و دشمنی

الإمام عليّ(ع) : أحب حبيبك هوناً ما عسى أن يعصيك يوماً ما و أبغض بغضك هوناً ما عسى أن يكون حبيبك يوماً ما.

امام علی(ع) : دوستت را چندان به اندازه دوست بدار که بسا روزی دشمنت شود، و دشمنت را چنان به قاعده دشمن دار که بسا روزی دوستت شود.

نهج البلاغه: الحکمة ۲۶۸، دانش نامه امیرالمومنین(ع)، ج ۴، ص: ۳۷۸.

۹. پند گرفتن از سرگذشت دیگران

الإمام عليّ(ع) : السعيد من وعظ بغيره.

امام علی(ع) : نیک بخت آن کس است که از سرگذشت دیگری پند آموزد.

الخصال: ۱۰ / ۶۲۱، میزان الحکمه، ج ۵، ص: ۲۹۷.

۱۰. دوری از معرض تهمت

الإمام عليّ(ع) : من عرض نفسه للثمة فلا يلومن من أساء به الظن.

امام علی(ع) : کسی که خود را در معرض تهمت قرار دهد، نباید بدگمان به خویش را سرزنش کند.

کنز الفوائد: ۲ / ۱۸۲، میزان الحکمه، ج ۶، ص: ۵۷۲.

۱۱. رفاه زدگی مایه غفلت

الإمام عليّ(ع): **إِيَّاكُمْ وَالتَّنَعُّمَ وَالتَّلَهِّيَّ وَالفَاكِهَاتِ؛ فَإِنَّ فِي ذَلِكَ غَفْلَةً وَاغْتِرَارًا.**

امام علی(ع): *از نازپروردگی و خوش گذرانی و رفاه زدگی بپرهیزید؛ زیرا که اینها مایه غفلت و غرورند.*

کتاب من لا یحضره الفقیه: ج ۱ ص ۵۱۶ ح ۱۴۸۲، دانشنامه قرآن و حدیث جلد هفدهم، صفحه: ۳۹۴.

۱۲. تواضع در برابر ثروتمندان

الإمام عليّ(ع): **مَنْ أَتَى غَنِيًّا فَتَوَاضَعَ لَهُ لِيُغْنَاهُ ذَهَبٌ ثَلَاثًا دِينِهِ.**

امام علی(ع): *هر که نزد توانگری رود و برای ثروتش به او تواضع نماید، دو سوم دینش از بین رفته است.*

نهج البلاغة: الحکمة ۲۲۸، دانشنامه قرآن و حدیث جلد هفدهم، صفحه: ۴۲۰.

۱۳. ارکان توبه

الإمام عليّ(ع): **التَّوْبَةُ عَلَى أَرْبَعٍ دَعَائِمٍ: نَدَمٌ بِالْقَلْبِ، وَاسْتِغْفَارٌ بِاللِّسَانِ، وَعَمَلٌ بِالْجَوَارِحِ، وَعَزْمٌ أَنْ لَا يَعُودَ.**

امام علی(ع): *توبه، بر چهار ستون استوار است: پشیمانی در دل، آمرزش خواهی به زبان، تحقق بخشیدن [به آن] در عمل، و تصمیم گرفتن به تکرار نکردن [گناه].*

کشف الغمة: ج ۳ ص ۱۴۱، دانشنامه قرآن و حدیث جلد هفدهم، صفحه: ۴۸۰.

۱۴. گذشت و دادگری

الإمام عليّ(ع): **شَيْئَانِ لَا يوزُنُ ثَوَابُهُمَا: الْعَفْوُ وَالْعَدْلُ.**

امام علی(ع): *دو چیز است که پاداش آنها وزن نمی شود: گذشت و دادگری.*

غرر الحکم: ح ۵۷۶۹، دانشنامه قرآن و حدیث جلد هفدهم، صفحه: ۲۳۸.

۱۵. احترام به پدر

الإمام عليّ(ع): **رَاعِ أَبَاكَ، يَرَعَاكَ ابْنُكَ.**

امام علی(ع): *احترام پدرت را نگه دار تا فرزندت هم احترام تو را نگه دارد.*

المواعظ العددية: ص ۵۶، دانشنامه قرآن و حدیث جلد هفدهم، صفحه: ۳۳۲.

۱۶. شنونده غیبت

الإمام عليّ(ع): السَّامِعُ لِلْغَيْبَةِ كَالْمُغْتَابِ.

امام علی(ع): شنونده غیبت، مانند غیبت کننده است.

غرر الحکم: ج ۱۱۷۱، دانشنامه قرآن و حدیث جلد هجدهم، صفحه: ۳۸۲.

۱۷. اهمیت ترک گناه با توانایی

الإمام عليّ(ع): مَا الْمُجَاهِدُ الشَّهِيدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَعْظَمِ أَجْرٍ مِمَّنْ قَدَرَ فَعَفَ.

امام علی(ع): کسی که در راه خدا جهاد کند و شهید شود، اجرش بزرگ تر از کسی نیست که بتواند گناه کند و پاک دامنی ورزد.

نهج البلاغه: الحکمة ۴۷۴، دانشنامه قرآن و حدیث جلد هجدهم، صفحه: ۴۷۸.

۱۸. نتیجه کار برای آخرت

الإمام عليّ(ع): يَا أَبَا ذَرٍّ، مَنْ عَمِلَ لِآخِرَتِهِ كَفَاهُ اللَّهُ أَمْرَ دُنْيَاهُ وَآخِرَتِهِ.

امام علی(ع): به ابو ذر: ای ابو ذر! آن که برای آخرت کار کند، خداوند، کار دنیا و آخرتش را کفایت می کند.

کنز الفوائد: ج ۲ ص ۶۸، دانشنامه قرآن و حدیث جلد هجدهم، صفحه: ۲۳۲.

۱۹. انفاق کننده مانند مجاهد راه خدا

الإمام عليّ(ع): إِنَّ الْمُنْفِقَ بِمَنْزِلَةِ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ.

امام علی(ع): انفاق کننده، به سان مجاهد در راه خداست.

الخصال: ص ۶۱۹ ح ۱۰، دانشنامه قرآن و حدیث جلد هجدهم، صفحه: ۵۰۰.

۲۰. بنده آموزگار

الإمام عليّ(ع): أَنَا عَبْدٌ مِّنْ عَلَّمَنِي حَرْفًا وَاحِدًا.

امام علی(ع): من بنده آن کسی هستم که حتی یک حرف به من بیاموزد.

آداب المتعلّمين: ۷۴، علم و حکمت، جلد ۲ صفحه: ۶۲۶.

۲۱. کودکی کردن با کودک

الإمام عليّ(ع): مَنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ صَبًا.

امام علی(ع): هر کس فرزندی دارد، باید کودکی کند.

الکافی: ج ۶ ص ۵۰ ح ۴، حکمت نامه کودک، جلد ۱ صفحه: ۲۶۶.

۲۲. حق فرزند بر پدر

الإمام علي(ع): حَقُّ الْوَالِدِ عَلَى الْوَالِدِ أَنْ يُحْسِنَ اسْمَهُ، وَ يُحْسِنَ أَدَبَهُ، وَ يُعَلِّمَهُ الْقُرْآنَ.

امام علی(ع): حق فرزند بر پدر، آن است که نام نیک بر او بگذارد و او را به نیکی تربیت کند و قرآن به او بیاموزد.

نهج البلاغة: الحكمة ۳۹۹، حکمت نامه کودک، جلد ۱ صفحه: ۱۶۲.

۲۳. ناگهانی بودن مرگ

الإمام علي(ع): مَا أَنْزَلَ الْمَوْتَ حَقَّ مَنَزَلَتِهِ مَنَ عَدَّ غَدًا مِنْ أَجَلِهِ.

امام علی(ع): کسی که فردا را از عمر خود به شمار آورد، مرگ را در جایگاه شایسته اش قرار نداده است.

الکافی: ۳ / ۲۵۹ / ۳۰، میزان الحکمه، جلد ۱۱ صفحه: ۱۱۶.

۲۴. دیدن امام علی(ع) هنگام مرگ

الإمام علي(ع): مَنْ أَحَبَّنِي وَجَدَنِي عِنْدَ مَمَاتِهِ بِحَيْثُ يُحِبُّ، وَ مَنْ أَبْغَضَنِي وَجَدَنِي عِنْدَ مَمَاتِهِ بِحَيْثُ يَكْرَهُ.

امام علی(ع): هر که مرا دوست داشته باشد، در هنگام مرگش مرا آن گونه که خوشایند اوست بیابد و هر که مرا دشمن داشته باشد، به هنگام مرگش مرا بدان گونه که ناراحت شود بیابد.

صحيفة الإمام الرضا: ۸۶ / ۲۰۳، میزان الحکمه، جلد ۱۱ صفحه: ۱۳۰.

۲۵. عامل فتنه ها

الإمام علي(ع): حُبُّ الْمَالِ سَبَبُ الْفِتَنِ.

امام علی(ع): مال دوستی، سبب فتنه هاست.

غرر الحکم: ۴۸۷۱، میزان الحکمه، جلد ۱۱ صفحه: ۱۵۰.

۲۶. بزرگ ترین حسرت در قیامت

الإمام عليّ(ع): إِنَّ أَعْظَمَ الْحَسَرَاتِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَسْرَةُ رَجُلٍ كَسَبَ مَالاً فِي غَيْرِ طَاعَةِ اللَّهِ، فَوَرِثَهُ رَجُلٌ فَأَنْفَقَهُ فِي طَاعَةِ اللَّهِ سَبْحَانَهُ، فَدَخَلَ بِهِ الْجَنَّةَ وَ دَخَلَ الْأَوَّلُ بِهِ النَّارَ.

امام علی(ع): بزرگترین حسرت ها در روز قیامت، حسرت مردی است که مالی را از راه ناروا به دست آورد و آن را برای مردی به ارث گذارد و او آن را در راه طاعت خدای سبحان خرج کند و به سبب آن به بهشت رود و آن اولی به واسطه آن به دوزخ رود.

نهج البلاغة: الحکمة ۴۲۹، میزان الحکمه، جلد ۱۱ صفحه: ۱۷۲.

۲۷. به یادگار گذاشتن کار خوب

الإمام عليّ(ع): لَمْ يَمُتْ مَنْ تَرَكَ أفعالاً يُقْتَدَى بِهَا مِنَ الْخَيْرِ.

امام علی(ع): کسی که کارهای خوبی از خود به یادگار گذارد که سرمشق دیگران باشد، نمرده است.

کنز الفوائد: ۱ / ۳۴۹، میزان الحکمه، جلد ۱۱ صفحه: ۱۳۴.

۲۸. نتیجه عشق

الإمام عليّ(ع): مَنْ عَشِقَ شَيْئاً أَعشى (أعمى) بَصْرَهُ، وَ أَمْرَضَ قَلْبَهُ، فَهُوَ يَنْظُرُ بَعَيْنٍ غَيْرِ صَاحِبَةٍ، وَ يَسْمَعُ بِأُذُنٍ غَيْرِ سَمِيعَةٍ، قَدْ خَرَقَتْ الشَّهَوَاتُ عَقْلَهُ، وَ أَمَاتَتْ الدُّنْيَا قَلْبَهُ.

امام علی(ع): هر که عاشق چیزی شود، دیده اش را کور گرداند و دلش را بیمار. در نتیجه با چشمی عیبناک بنگرد و با گوشی ناشنوا بشنود. شهوتها، خرد او را از هم بدرد و دنیا، دلش را بمیراند.

نهج البلاغة: الخطبة ۱۰۹، میزان الحکمه، جلد ۹ صفحه: ۵۳۷.

۲۹. استغفار

الإمام عليّ(ع): عَجِبْتُ لِمَنْ يَقْنَطُ وَ مَعَهُ الْاِسْتِغْفَارُ!

امام علی(ع): در شگفتم از کسی که استغفار را با خود دارد و با این وصف نومید می شود!

نهج البلاغة: الحکمة ۸۷، میزان الحکمه، جلد ۹ صفحه: ۵۷۳.

۳۰. قناعت

الإمام عليّ(ع): مَنْ لَمْ يُقْنِعْهُ الْيَسِيرُ لَمْ يَنْفَعْهُ الْكَثِيرُ.

امام علی(ع): کسی که اندک قانعش نکند، مال بسیار سودش ندهد.

بحار الأنوار: ۷۸ / ۷۱ / ۳۳، میزان الحکمه، جلد ۹ صفحه: ۵۸۵.

۳۱. اندیشه در نعمت های خدا

الإمام علي(ع): التَّفَكُّرُ فِي آلاءِ اللَّهِ نِعْمَ الْعِبَادَةُ.

امام علی(ع): اندیشیدن درباره نعمتهای خدا، چه نیکو عبادتی است.

غرر الحکم: ۱۱۴۷، میزان الحکمه، جلد ۹ صفحه: ۲۳۰.

۳۲. ضربه زبان

الإمام علي(ع): ضَرْبُ اللِّسَانِ أَشَدُّ مِنْ ضَرْبِ السِّنَانِ.

امام علی(ع): ضربت زبان، دردناکتر از ضربت سرنیزه است.

بحار الأنوار: ۷۱ / ۲۸۶ / ۴۲، میزان الحکمه، جلد ۱۰ صفحه: ۲۶۴.

۳۳. ذلت متکبر

الإمام علي(ع): مَنْ تَكَبَّرَ عَلَى النَّاسِ ذَلٌّ.

امام علی(ع): هر که بر مردم بزرگی فروشد، خوار شود.

بحار الأنوار: ۷۷ / ۲۳۵ / ۳، میزان الحکمه، جلد ۱۰ صفحه: ۳۴.

۳۴. حساب شده سخن گفتن

الإمام علي(ع): كَلَامُكَ مَحْفُوظٌ عَلَيْكَ مُخَلَّدٌ فِي صَحِيفَتِكَ، فَاجْعَلْهُ فِيمَا يُزْلِفُكَ.

امام علی(ع): سخن تو، برای نگهداری و در کار نامه ات برای همیشه ثبت می شود. پس آن را در چیزی به کار گیر که تو را [به خداوند] نزدیک می سازد.

غرر الحکم: ۷۲۴۶، میزان الحکمه، جلد ۱۰ صفحه: ۱۹۷.

۳۵. دوری از چاپلوسی

الإمام علي(ع): إِيَّاكَ وَ الْمَلَقَ؛ فَإِنَّ الْمَلَقَ لَيْسَ مِنْ خَلَائِقِ الْإِيمَانِ.

امام علی(ع): از چاپلوسی بپرهیز که چاپلوسی از خصلت های ایمان نیست.

غرر الحکم: ۲۶۹۶، میزان الحکمه، جلد ۱۰ صفحه: ۵۵۶.

۳۶. دوری از زشت گویی

الإمام عليّ(ع) : إِيَّاكَ وَ مَا يُسْتَهْجَنُ مِنَ الْكَلَامِ؛ فَإِنَّهُ يَحْبِسُ عَلَيْكَ اللَّئَامَ وَ يُنْفِرُ عَنْكَ الْكَرَامَ.

امام علی(ع): زنهار، از به زبان آوردن سخنان زشت؛ زیرا که فرومایگان را گرد تو جمع می کند و گران مایگان را از تو می رماند.

غرر الحکم: ۲۷۲۲، میزان الحکمه، جلد ۱۰ صفحه: ۱۸۸.

۳۷. خودپسندی

الإمام عليّ(ع) : الْعَجْبُ رَأْسُ الْحَمَاقَةِ.

امام علی(ع): خودپسندی، سرآغاز کم خردی است.

غرر الحکم: ۳۴۸، میزان الحکمه، ج ۷، ص: ۴۹.

۳۸. منت

الإمام عليّ(ع) : أَلْمَنُّ يُفْسِدُ الْإِحْسَانَ.

امام علی(ع): منت گذاشتن، عمل نیک را تباه می کند.

غرر الحکم: ۷۸۴.

۳۹. غیبت نشانه نفاق

الإمام عليّ(ع) : أَلْغَيْبَةُ آيَةُ الْمُنَافِقِ.

امام علی(ع): غیبت کردن، نشانه انسان دوروست.

غرر الحکم: ۸۹۹، میزان الحکمه، ج ۸، ص: ۵۷۵.

۴۰. مشورت

الإمام عليّ(ع) : أَلِاسْتِشَارَةُ عَيْنُ الْهَدَايَةِ.

امام علی(ع): مشورت کردن، چشمه هدایت است.

غرر الحکم: ۱۰۲۱، میزان الحکمه، ج ۱۲، ص: ۵۹۱.

۴۱. ضایع کردن فرصت

الإمام عليّ(ع) : إِضَاعَةُ الْفُرْصَةِ غُصَّةٌ.

امام علی(ع): **تباه کردن فرصت، موجب اندوه است.**

نهج البلاغة: الحکمة ۱۱۸، میزان الحکمه، ج ۹، ص: ۹۶.

۴۲. پاسخ احمق

الإمام علي(ع): **السُّكُوتُ عَلَى الْأَحْمَقِ أَفْضَلُ (مِنْ) جَوَابِهِ.**

امام علی(ع): **سکوت در برابر احمق، بهتر از جواب دادن به اوست.**

غرر الحکم: ۱۱۶۰، میزان الحکمه، ج ۳، ص: ۲۳۸.